

Fr. R. Kreutzwaldl nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP, 9236

Nr. 1

VEEBRUAR

1938

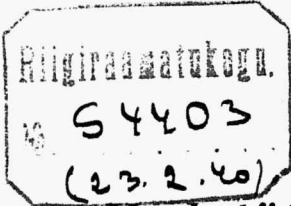

SISUKORD

**Kodutütardele Eesti Vabariigi 20-ks aastapäevaks —
Salme Pruuden, kodutütarde peavanem; 24. veebruar —
H. Jänes, „Tuleviku Rajad“; Isamaa sünnipäevaks —
Helga Luik; Igavene mälestus — Isamaa poeg; Lan-
genute auks — Sirts; Meis elab kangelaste vaim —
E. Saarva; Lahingus sündinud kodutütar — „Tähe-
keste“ salgavanem; Lõpetasin algkooli — Võrulane;
Väikese saatana novell — Helgi Rebase; Tütarlaste
erihuvidest; Reis lõppmatusse; Ristsõnade mõistatus
nr. 1; Arva ära! Kodutütre vastus.**

LÕKE

KODUTÜTARDE PETSERI RINGKOND

Nr. 1.

24. veebruaril 1938. a.

Kodutütardele Eesti Vabariigi 20-ks aastapäevaks.

Vabas Eestis sündinud vaba rahva tütrede, tervitan teid Eesti Vabariigi 20-dal aastapäeval.

Kahekümne aasta eest seisis eesti rahvas küsimuse ees, kas olla või mitte olla, kas hukkuda revolutsioonis kokkuvariseva Vene maailmariigi rudes all või alistuda Saksa keisririigile, kelle väed olid juba vallutanud saared, ja olid iga hetk valmis tungima mandrile, või tõusta iseseisva rahvana ja asuda ise oma saatust juhtima. Nende küsimuste keerises otsustasid meie rahva juhid valida kolmanda võimaluse ja kuulutada 24. veebruaril 1918. a. Manifestis kõigile Eestimaa rahvastele: „Eestimaa tema ajaloolistes ja etnograafilistes piirides, kuulutatakse tänasest päevast peale iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks.“

See oli julge, kuid õige samm, mida on tõestanud 20 aastat iseseisvat riiklikku elu. Eesti rahvas on näidanud, et ta hoolimata sajanõudeks katkestatud iseseisvast arengust võõraste võimu all, oli küpsenud rahvaks, kes on suuteline kandma iseseisvat riiki ja andma juhte, kes tegid teoks iseseisvuse mõtte ja on juhtinud Eesti riiki tema senisel arengu teel. Eesti edu riiklikul, kultuurilisel ja majaduslikul alal möödunud 20 aasta kestel on võrratu. Ta on tõusnud tunnustatud riigiks riikide peres.

Teie, noored, kes koolis õppetundidel tutvunete üksikasjalisemalt iseseisvuse sünni ja seniste saavutustega, katsuge mõista ja hinnata neid väärtusi, mida võimaldab iseseisvus. Mõelge tänu ja lugupidamisega neile, kes selleks on ohverdanud oma elu ja jõu, eriti aga neile, kes kriitilisel silmapilgul mõistsid õieti otsustada ja löid iseseisva Eesti. Töotage, et tahate kanda edasi Eesti riiki, kui asute kord oma vanemate asemele, et jätkata nende tööd. Olge teadlikud oma võimetes ja praegustes ülesannetes. Õppige neid hästi täitma, et võiksite kord ellu astudes leida igatüki oma õige koha ja ülesande, kus suudate luua väärtusi ja rajada oma õune, olles sellega

kasulikud iseendile ja oma kaasinimestele. Eesti rahva liikmena ja Eesti Vabariigi tulevaste kodanikena võtke oma teejuhiks ja suunanäitajaks iseseisvuse manifesti sõnad: „Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida! Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseks, etolla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres“.

Tartus, 14. veebruaril 1938. a.

Salme Pruuden,
Kodutütarde peavanem.

24. veebruar.

Kahesuguseid pööripäevi on rahvaste ajaloo. On päevi kurbi, mil rahva elutaevast kattub tumedate pilvedega, mil saatust toob raskeid katsumusi. On aga ka rõõmsaid, ülevaid silmapilke, mil ajaloo kerilaud teeb õnneliku pöörde ning naeratelles muudab rahva pimedat ning kurva mineviku taas heledaks ning päikeseküllaseks valguseks.

Seesuguseks õnnelikuks pööripäevaks meie rahva ajaloo on 24. küünlakuupäev. See on päev, mil saatust tahtis nagu hüvitada suurt ülekohtu, mida oli kannatanud meie rahvas pikkade sajandite kestel. See on päev, mil saatust andis tagasi eesti rahvale selle seisukoha maailma rahvaste peres, mida ta oli omanud muistel ajal ja mida ta ka õigusega väärrib.

24. veebruaril kuulutas Eesti Maapäev Eesti iseseisvaks riigiks. Kuid veel seisis meil ees suur katsumus. Vabadus tuli ka tegelikult kätte võideldada. Alul sissetungivate venelastega elu ja surma pääle võitlust pidades, siis meie põliste vaenlaste, saklaste rünnakuid tagasi lüües, suutis meie väike, kuid vapper ning kartmatu Eesti maleva oma geniaalsete juhtidega päästa meile selle, millest olime unistanud sajandeid.

Suur oli nende eesti meeste kangelasmeel ja usk meie rahva võidusse, kes tol ajal usaldasid astuda välja meie vabaduse kaitseks. Ei kohutanud neid ei meie sõjaväe väiksus ega ka varustuse ning relvade puudus. See oli vaimustus, mis tasus mitmekordselt kõik puuduva, noorte ja vanade ühine vaimustus, mis kandis võitlusväljale elukogenud taadid, tarmuka keske ja tulihingelise koolipoisi.

See kangelastöö on nõudnud meie rahvalt suuri ohvreid. Suur on olnud too lunahind, mille oleme pidanud maksma oma vabaduse eest. Ei ole meil vist ühtki kodu, kes poleks kaugemaist või lähemaist omakseist kaotanud kedagi langenutena või haavatutena selles suures heitluses, mis tõstis meie rahva peremeheks meie omal maal.

Suur on meie tänutunne nende meie kodumaa parimate poegade vastu. Täna, mil pühitseme oma suurt pidupäeva, tuletame meelde nende uljaid tegusid ja lubame pühendada kogu oma jõu oma väikese, aga kauni kodumaa hüvanguks.

H. JÄNES
„Tuleviku Rajad“.

**„MINA EI OLE ISIKLIKULT IIALGI MINGISUGUSE HÄDAOHU
PÄRAST MIDAGI TEGEMATA JÄTNUD, MIS MINU
KOHUS ON OLNUD.“**

(19. jaan. 1936. a. peetud kõnest.)

**K. PÄTS
Riigihoidja**

Isamaa sünnipäevaks.

Armsad kodutütred ja noorkotkad. Täna pühitseme E. V. 20. aastapäeva. Iga Eesti kodanik pühib selleks hetkeks oma argipäeva muremõtted ja pühitseb seda päeva rõõmsa ja tänuliku meelega. Nagu ütleb ärkamisaja kirjanik Fr. R. Kreutzwald:

„et küllap ükskord algab aega, kus kõik pürrud kahel otsal lausa löövad lõkendama“.

Nüüd on jõudnud see aeg, kus Kalevipoeg päästis käe põrguvärvast ja tõi meile uue põlve, seda õnne peame meie hoidma ja kõige oma jõu ja energiaga kaitsma oma väikest ilusat kodu Läänemere rannikul.

Vabaduspüha! Kui palju kutsuvat, vaimustavat ja sisemiselt paisutavat on selles lihtsas sõnas. Kui palju kannatusi, rõõme ja muresid on eestlane kannud, et meie vabalt ja iseseisvana võime kosuda. Seepärast tänu meie sangaritele! Nad läksid kui kotkad oma pesa kaitsma. Aga see võitlus sõjamõllus nõudis palju ohvreid ja meie emake maa sai niisutada kündja verega... Nad andsid oma kalleima, nagu ütleb ajaloo suu-

rim kannataja: „Ei ole suuremat armastust, kui keegi annab oma elu sõprade eest“. Meie suur ja püha kohus on alati meelega tuletada neid ja suures tänutundes, leinas kummardada ja paljastada pead.

„Au langenuile!“

Aga elu tugev laine läheb üle ohvrihaudade, sügisel langevad puieelt lehed, et lasta kevadel mullast tärkavata uut elu. Iga taim ohverdab oma rakust, et teostuks jälle uus kasv.

Võideldes ja edasirühkides kannatavad eriti noored, jättes enne oma elugi, kui näevad pingutuste tagajärgi. Mineviku õppetundidel ja oleviku kogemuste varal peame leidma tee hää tuleviku tarvis.

Meie väikene isamaa ei ole veel lõplikult valmis, sest kus on elu ja kasvamisprotsess, ei ole mitte seismajäämist. Ikka palavikuline töö ja edasirühk. Ka meie, noored, kasvame suureks ja püüame töötada isamaa hüveks, et see maa, mis nii kalli verega on võidetud, veel kaua, kaua püsiks!

HELGA LUIK.

Kodutütar „Linda“ salgast.

E. Kera

Linoollõige (Ilolist)

IGAVENE MÄLESTUS.

Kodumaa lumise vaibaga kaetud,
Lumme on kuused ja männidki maetud.]
Aastaid on möödunud palju,
Ähvardas Eestit, kus vaenlane valju.

Kodu, mind võlub su talv ja suvi.
Su vastu on tundnud ju võitmatut huvi
Mu sangarid-velled seal hauas,
Kus Kalev ja Lembitki lauas.

Miks siis nüüd nutad sa kodumaa tuul,
Vaikind, kus jäädavalt sangari huul.
Miks siis nüüd pisaraid valad sa talv?
Tuhmund ja halliks läind taevagi võlv.

Valusas leinas sosistab tuul:
Aastate eest möllas siin vaenlaste kuul
Purustas julmalt me kodumaa pinda.
Kihutas surmava kuuli me poegade rinda.

Igavene mälestus magamas mullas.
Ei ärkamist pole neil köidiku kullas,
Sest sini-must-valge on verega kaitstud.
Meil' kõigile vabadus võideldes kätte on
[antud.

Isamaapoeg, kas leina ka tunned sa rinnas
Pauristikesi lihtsaid kodumaa pinnas.
Nii palju, nii ääretu valusalt palju.
Neist manalas mälestus püsib kui kalju.

„ISAMAA POEG“

LANGENUTE AUKS.

Ilus oli Su surm
langedes isamaa eest!
Võideldes langesid Sa
kodumaa õnne eest!

Välja astusid Sa
kaitsma isamaa pinda.
Rõõmuga ohverdasid end
tuleva põlvede eest.

Nooruse osa on kanda
peas võitude pärga.
Kallimas nooruse eas
vahvasti sammume reas.

Kõrge võitude hind
sureski ehtigu meid.
Kallis isade pind
vahvasti kaitseme sind!

SIRTS

Sinilille salgajuht
Koshelki rühm

Meis elab kangelaste vaim.

„Meis elab kalevite vaim veel“, nii hüüdis langev Lembit oma mees-tele. Veel surma külvas viimne löök, siis langes vapper mees. Ei suutnud vastu panna me väike maleva, vaid alla pidi andma ta sõjakunstile. Me rahvas võõra orjaks sai, ei olnud kodu, ega kollet tal. Kõik riisus rüütli ahne käsi.

Ent siiski leidus kolle üksik, kus hõõguda sai söekè. Ta hõõgus aastaid, aastakümneid, vist nagu ootaks kedagi. Ent siis süsi mäele kanti ja lõke puhuti. Ja nagu takistada tahes, veel tõusis tuule ilgi. Nüüd kõrgel kingul võidutseb tuul võimsa leegiga ja nagu ähvardades tahab ta hävitada kõik. Ent männa varjus ratsanik näib tundvat rõõmu tule möllust. Kolm korda huikab kingult ta, siis rõõmsalt muhelema jääb — all liiku-

mas on kogusid, kes vastu huikavad samuti. Nüüd kingul palju mehi koos ja uusi ruttab juure; kõik nagu tagant sunnitud on tulnud tule juure. Ja ratsanik, kes varjus seisnud, ta käske jagab mees-tele: kõik mõisatesse alla! Ja hävitada võõras võim ja päästa valla vangid, me oma rahva pojad! Kõik orjaahelad ja rauad me purustame täna; ei enam tunda ta ha me võõrast jõudu omal maal!“ Siis lõikas vaikust võimas hüüd, sest sihiks vabaduse püüd.

Ju näha tõusmas tule keeli niidast, lõunast, põhjast, ka on kuulda tapperite müra ja mõõga tärinat, küll naiste, laste kisa. Nüüd ahelatest pääsnud valla on meie rahva pojad ja kätte maksta tahavad me orjastatud isad. Küll palju hävitatud, põletatud sai, ja sakste võimigi murti.

Lahingus sündinud kodutütar.

Sündinud lugu võitlusist Stakelni all Landesvehriga.

Ichsersch . . . trrrahh! . . . Nii läheneb õudse saatuse näol scharapnell ja langeb paisates mulda ja segadust õhku. Juba hommikust saadik pommitas vaenlane meie kaitseisukohti. Oli oodata ägedat vaenlase pääletungi. Pingutatud närvidega liikused sõdurid, või istusid vaikides. Tavalised naljad olid kadunud. Oli see hirm võitmatu surma ees, oli see aimatav jumalagajätt olnud päevadega, võibolla isegi eluga, või oli see määratu suur iha saada kord rindrinna vastu oma rahva suurima ajaloolise vaenlasega — aga midagi selletamatut otsustavat oli sangarite — sõdurite silmis.—

Vana talutare uksest väljub ilus sõstrasilmaline noor naine, rietatud sõduri vormi. Toetudes nuuksudes teda saatva noore sihvaka ohvitseri käele. Viimane silitab õrnalt nuuksetes rappuvat keha, pilk tõsine ja küsitlev — kas on veel tulevikku,

Ent kaua ei see võitlus kestnud. . . Me vabaduse püüd sai jälle maha surutud. Ei suutnud vastu panna ju orjastatud inime; jõud rauges enne võitu. Nüüd lõkegi on kingul kustund, — suur vihm vist tegi seda; veel värisedes tõusis leik, ent vaibus kohe.

Ka suur pimedus oli võtmas jälle maad.

Kuid nüüd, nüüd on ta jälle vaba juba kakskümmend aastat ja jääb igavesti vabaks.

E. SAARVA.

kas on veel ühist õnne, kas näevad silmad oodatavat last nende noore abielu ilusaimat õnne?

Kahurimürin muutub ähvardavamaks. Teda saadab vahete-vahel kuulipiilduja lobisemine.

Moonavoovid taanduvad, viies kaasa ahastava noore naise. Uksele aga jääb peatuma kõrge sihvakas kogu ja vaatab tuhmunud silmil neile järele, neile kahele, kes olnud ta üürike möödud õnn. Püssipragin aga on vahepeal muutunud metsikult ägedaks. Õudsed scharapnellid langevad juba jultunult lähedale. Saabub lõõtsutav käskjalg teatega — olla valmis lahinguks. Ruttu haaratakse tarvili-kud relvad ja sööstutakse edasi, silmis palavikuline leek. Oli see isamaa kutse, mis sundis alluma kohusetundele ja unustama kõik isiklikud eluvalud? . . . Teepeal ruttab vastu teine käskjalg teatega, et üks ohvitser on surma saanud, teine surmavalt haavatud. Rutaku leitnant positsioonile. Joostes sööstub sihvakas kogu edasi, jättes elu ja õnne selja taha: Naine, . . . isa . . . ema... oodatav laps, minevik, õudne verine olevik ristlevad läbisegi ajus. Ees aga ootab põline raudne vaenlane, sihiks isamaa vallutamise ja tema poegade julmalt külm hävitamine. Kas veel pole eesti verd küllalt ohvrina voolanud, niisutades kodumaa pinda? Kas peab veel tooma ohvriks noori elusid, kogu maa ja rahva tuleviku lootust? . . . Metsik viha tõuseb noore ohvitseri hinges ässita-

des vähimagi halastuse, inimlikkuse. On saabunud otsustav tund tasuda esiisade eest ja kaitsta väikest, püha Eestit. —

Vastu kantakse surmavalt haavatud lahingusõpra. Eila veel elasid temagi hinges tuleviku hellitused ja lootused. Valuliselt kibeda pilguga vaatab noor leitnant surevat sõpra, kelle hoiged on juba läheneva surma kutseteks muutunud. Ääretu valuline etteheide silmis, vaatab surija noorele kaaslasele otsa, mõmisedes . . . emale . . . saada pilt . . . ja viimised . . . tervitused . . . mu Jumal.. ma ei taha surra! . . . Kibedustunne täidab leitnandi hinge. „Usun, sa ei sure siiski,“ ütleb ta, kuid samas kohkub ta, nähes kaamet surmailmet sõbra silmis. Viimase nägu tardub. Kaks kurba pisarat veereb pikka-mööda varakustunud nägu mööda alla. Leitnant võtab sõbra käe, et suruda seda viimast korda, kuid sõbra käsi ei vasta enam.—

On jäänud järele vaid ilusa tumedalokilise nooremehe vaikiv laip. Leitnant tunneb rinnas õudset surumist. „Miks? Oh, Jumal, miks“ — ütleb ta ja vaarub edasi. Saabudes vahetpidamatu mürskude ja püssipragina all positsioonile, hakkab ta korraldusi tegema, sest juhtidest on jäänud tema ainuke. Korraga! . . . Üsna lähidal tuntud järgulik vingumine õhus . . . kõrvulukustav praksatus! kogu leitnandi parem külg on kibeda valuga ülekülvatud. Midagi kuuma valusat pörkas vastu pead — „Oh Jumal,“ suutis ta veel öelda ja vaarus, kaotades teadvuse. Kogu keha kattub sooja verega.

Õhtu. Kaugelt kostuvad ikka veel üksikud mürsud ja harvenenud püssipragin. Moonavoor on asunud määratud külla. Vaarudes ronib noor naine lähima kingu otsa, et vaadata lahingu suunas. Ahastuses langeb ta põlvedele, sirutab käed pilvede poole ja palvetab. Samas möödub teekäänakul heinakoorem sõdurist juhituna. „Kas tulete positsioonist“, küsib naine, „kas ltn. N. on veel elus?“ „Ltn. N. on säääl“ ütleb sõdur surutud häälel ja näitab liikumatule verisele kehale koorma peal. Naise liikmed tarduvad, ta ei julge läheneda verisele kehale koormal. Viimaks, üliinimliku jõuga vaarub ta koormale. Kostub valuline karjatus — ja noor naine langeb koorma kõrvale.

Ärgates leiab end talutoast. Ta kõrval askeldab sanitaar. Kusagilt kostub valusalt — valus hoigamine. Ta pöörab pead viimase suunas. „Elus! Oh Jumal“ Ja rõõmupisarad veerevad silmis.

On möödunud hulk aastaid. Kodumaa rajad on vabad. Väikeses mugavas toas istub 17-aastane blond tütarlaps, suured sinised silmad tõsise pilguga suunatud isale, kellepeas veel praegu näha armi, mida jätnud sinna vaenlase scharapnellikild. Ema on jutustise lõpetanud . . . Tõsine, peaaegu pühalik vaikus hõljub ümbruses. „Oled lahingus sündinud kodutütar,“ ütleb isa ja vaikib, vaibudes kaugete aegade varjudesse. Kodutütar aga on vajunud kaugesse minevikku, minevikku millest jutustas ema.

„Tähekeste“ salgavanem.

E. Kera

Linoollõige

Lõpetasin algkooli.

„Vaba!“ hüüdsin ma, kui õpetaja lõpetas jumalaga jätu kõne. Vaba — vaba kõigest mis on hall ja igav. Tormasin õue. Loodus meelitas, kutsumus ja hõikas. Taevas oli pilvitu — õhk oli täis vett ja päikest. Järgnesin kuulmatule hüüdele, haarasin kinni olematu käest — nii ma algasin jooksu vabadusse. Üle küngaste, üle heinamaa, üle põllu, läbi metsatukka, ikka edasi. Leidsin, et kõikjal oli ilus, kauguses miski paitas ja meelitas. Ah, see igav vana kool — nüüd ometi kord olen vaba.

Jooksust väsinuna ma heitsin kasetüvele, et puhata. Surusin põse vastu valget kasetüve, sulgesin silmad ja leidsin, et kõik üha muutub ilusamaks.

Möödusid päevad täis rahulikke askeldusi; ma käisin karjas, õed-vennad töötasid ja kõik läks rutates mööda. Märkamatuult valmines vili, muutus kollaseks ja väsinuna langetasid oma viljakaid päid. Tuules sosistas midagi kurba ja üksikud puu lehed värvusid kollaseiks. Saabumas oli sügis. Ta tuli, tõi kaasa tööd ja muret, tõi valu minugi hinge. Ei mäleta enam noid päivi üksikasjaliselt, olid nad kõik nii veerivalt hallid, olid nad kõik ju läbiimutatud pisaraist, mida ei lakanud poetamast pilveema, nagu leinates kadunud suve; kuid üks päev jäi nii meelde, jääb vist alatiseks.

Oli haruldaselt tore sügispäev. Päike veeres haiglaselt hõõgudes üles

taevaveerele; lehti langes ikka rohkem ja rohkem. Marssisin jälle karjaga mööda porist külatänavat, kõrgel kõlas kurgede jumalaga jätt, nii hingessetungiv, nukrutsev. Istusin mättale. Vana karja koer surus end mu ligi, tahtes olla sõbralikult aitav. Mu mõtted oli laostunud. Imelik, mis paistis too vana koolimaja tollei päeval nii kutsuvalt armas? Oli ehk kooli algus? Ja — oli! Nägin üksikuid lapsi ruttamas koolimaja poole, nägin — õigemini kujutasin ette nende uudishimulikke pilke, kuidas nad astuvad trepist üles, tormavad klassi, et valida endale parim koht. Tekkis tahe, ajada kodu kari ja isegi tormata veel sinna, istuda oma vanasse pinki ja sõna-sõnalt jälgida kõike mida räägib vana õpetaja. Kuid kõik oli vaid mõttevälge, oli vaid igatsus! Surusin pea põlvedele, tundsin hinges ohjeldamatud igatsust. Kõrvus kajas klassi kellahelin, viimased aktuse sõnad, mida lausus õpetaja kevadel: „Olete liiga noored, et mõista mis on kool“. Kevadel nad olid muret esile kutsunud minnes. Ma mõistsin neid sõnu, sain aru mida tähendasid nad. Kuid oli juba hilja, liig hilja et alata uuesti möödunud.

Päev oli otsatu pikk. Tundsin ähmeldavat üksildust ja leidsin kõik talumata enda ümber. Kõigele sellele lisandus veel mõte: mis tuleb nüüd? Kuid kahjuks ei tulnud midagi. Hall argipäev lükkis aeglaselt omi lülisid ja nagu ei märganudki, et olin laostumas selles ükskõiksuses.

Viimaks jõudis õhtu.

Hallina roomas ta — nagu häbenedes. Läksin minagi koju kurvana, pea täis mõtteid. Ema tuli vastu väraval, vaatas murelikult mind,

küllab temagi märkas, mis oli minuga, küllap temagi teadis, et täna oli esimene koolipäev; Kuid ta mõistis mind liiaks hästi, et pöörata sellele tähelepanu. Õhtul ma istusin üksi omas nurgas, meeles ainult üks — saaks kooli!

Vist keegi ei suuda mõista noid mõtteid, ahastavalt kurbi, mis keerlesid minus.

Järgmisel hommikul ei äratatud mind. Mul ei olnud vaja minna karja. Võisin teha mis tahtsin, kuid mul ometegi polnud täna midagi teha. Tundsin, et hää oli lamada nii pää surutud padjale ja hingeski oli parem — olnuks, nagu möödunud oli unenägu, kuid ta siiski ei olnud.

Siis tuli ema ja rääkis, et mu õpetaja olla meile tulnud, tahtvat minuga rääkida. Meeleldi oleks ütelnud: „Mingu ta ära!“ kuid nägin emapilku ja ma tõusin. Tõmbasin selga esimese, mis kätte juhtus ja läksin talle vastu. Esmalt ma ei suutnud mõista, kellest või millest ta rääkis, pää oli uimane ja mõtted laokil. Kuulsin, et jutt oli mingist uuest organisatsioonist — Kodutütardest — või kellestki! Viimaks sain aru, et siingi, meil maale, tahetakse läbi viia kodutütarde organisatsioon. Mindki kutsuti sinna. Täna olla säääl esimene koosolek. Mul oli ükskõik, lubasin mida nõuti, ilma, et oleks mõtelnud sääljures.

Läksingi õhtuspoolikul. Astusin oma vanasse klassi. Vastu löi mälestuste meri, haaras mind enda voogudesse. Seisin, lasksin libiseda mõtteil — vana pink, koolitahvel, kapp. Kõik nagu vaatasid kurjalt mu pääle. „Olen ma teile siis võõras?“ küsisin. Kuid nad ei suutnud vastata — asjad ainult seisid tummalt,

otsekui plaanitsedes kättemaksu plaane. Lapsed olid kogunenud ühte nurka, nemadki vaatasid mind võõralt, otsekui ei oleks suutnud mõista mis haaras mind? Miks seisin säääl, pää toetatud seinanajale ja silmad suletud. Nemad ei näinud kuidas mu silmade eest libises mööda pilt, täis rõõmsaid ja kurbi mälestusi. Säääl ma seisin tahvli juures, vastasin, teadsin kõike: säälsamas ma istusin pääle tunde, olin tindipoti vihaseks saades puruks lõõnud, säääl—säääl oli

kõik! Mu viimane kooli-päev — saal ehitud lilledega ja —

Õpetaja tuli, palus mul istet võtta. Mulle tehti selgeks organisatsiooni põhimõtted, selle kõrged aated ja mulle pakuti kui endisele õpilasele juhi kohustusi. Võtsin vastu. Nägin, et mulle avanes maailm, mul oli jälle midagi teha. Pidin millegi eest hoolitsema, pidin midagi kartma — pidin millekski pütüdma!

Võrulane „Tähekeste salgast“

Väikesese saatana novell.

Hans Schütelbergil, eestistatud nimega Ants Sinisalul ja sõprade poolt nimetatud „Väikeseks Saatanaks,“ oli nälg varaks. Viimsed sendid ta oli raisanud lampi õli ostmiseks. Tuba oli muidugi veidi külm. Mida teha? Ants pugus toasolevatele kahest koikust ühele. Tõmbas teki kurguni ja mõtles. Mida rohkem ta mõtles, seda nõutumaks ta muutus.

Millest elada? See küsimus kerkis ta ette ikka suuremana ja kohutavamana. On veel ees peaaegu neli kuud. Neli pikka ja näljast kuud. Sõber Hökk oli samuti hädas. Too pikk poisivolask, kes käis teistele inimestele puid lõhkumas ja kelle toas oli Antsul õigus ühe krooni eest elada. Kuna Hökk ise maksis suuremeelselt kaks krooni.

Hökk võis veel elada. Tal oli jõudu puid lõhkuda ja tal oli olemas ka vanamees, kes tõi nii mõnigi kord laadungi igasugust söödavat kraami.

Aga mida pidi Ants tegema? Tal polnud sarnast head vanameest

ega ka jõudu puude lõhkumiseks. Mõnikord ta imestus ise selle üle, et tal polnud ainustki sugulast ja et tal oli nii vähe jõudu. Oli häbi enda pärast. Ta oli nii pisike ja kidur. Sellele vaatamata ilutses ta seljal maailmatu suur ja elujõuline küür, nagu teine „Munamägi“. Ja see riisuski Antsult jõu. Vampiir nihuke!

Polnud parata midagi. Süüa tahtis Ants samuti nagu iga teinegi inimene. Iseäranis see „Vampiir“ ta seljas. Õnn, et tal oli veel olemas nurgas logisev voodi ja koht ühel-pool pruuni, natuke vildakat lauda. Veel Höki voodi ja rohkem polnudki vist mööbelt selles rebenenud tapeedi ja suitsunud laega toas. Õige jah, üks kolme jalaga tool oli ka veel. Ants armastas voodiserval istuda, õigemini ta pidi seal istuma, sest polnud ju teist tooli.

Antsu pilk peatus kortsunud ajalehepaberil, mis vedeles põrandal. Ta tõstis paberi üles ja hakkas millegi pärast seda uurima. Seal oli kuulutus mingist novellide võistlusest. Ja

tähtpäevani oli tervet kaks nädalat aega. „Pagana tore kuulutus,“ mõtles ta.

„Hakkan ka õige kirjutama“.

Ta hüppas voodist ja hakkas kiirelt paberit ja sulge otsima. Paberit ta ei leidnud. Tuba oli külm ja ta ärritus. Nuuskis toas ringi, kuni leidis paki kollaseks muutunud mingisuguseid lehti ja vihkude siniseid kaani. Rebis vihkudelt kaaned ja ja hakkas kiirelt kirjutama. Mässis end villasesse tekki ja kirjutas. Petrooleumi lambike vilkus ähmaselt ja vaevaliselt, nagu teaks ta, et kulutab küüraka viimseid sente. Köhn käsi muutus kangeks. „Kirjuta!“ sundis keegi taga. Ja ta kirjutas. Kirjutas millestki; suurenenud silmadega ja kiirenenud hingamisega. Juuksed hoidusid tontlikult püsti.

Sõber Hökk tuli. Ta nägu säras heast meelest. Riputas palitu ja mütsi naelale. Pühkis oma suure kämblaga nina ja vajus ilmatu pikana ja tõm-muna kolmejalaga toolile.

„Mul oli täna õnne, seletas. Sain oma tööraha kätte. Sain ka veel ühe tellimise juurde. Kui nii edasi läheb, siis — ta naeris. Kuuled sa? Siis tuleb meil alles elu. Toa kütame õk-va lämmis. Paneme jalad vastu ahju, et läheks kõha ja nohu minema. Keedame teed ja kühsetame pannkooke. Elame nagu suured härrad kunagi.“

Höki pruun, heasüdamlik nägu tõmbus grimaslikule naerule. Hökk näis õudsena, kui ta naeris. Hobune oli talle millalgi kabjaga näkku löönud ja nüüd kandis poiss eluaeg üle lõua ja alumise huule ebamäärast armi. Naerdes oli arm eriti märgatav ja ta nägu moondus tontlikuks lõustaks. „Sa ei kuulagi mind!“ jätkas ta. „Mis sa tühja niipalju tuubid. Niikui-

nii sulle keegi häid ei pane. Nii ta on, see meie kahe elu. Kuigi sina ulatud mulle vaevalt nabani, oleme ikkagi ühesugused seltsimehed. Kuuled sa! Seltsimehed.“

Pole me kumbki tütarlaste maitse järgi ega ka õpetajate. Ongi elus nii. Kui sa ei meeldi tütarlastele — siis ei meeldi sa ka õpetajatele ja lõppude lõpuks ka teistele seltsimeestele. Oeh! Hökk sirutas käed lae poole ja nähes, et sõbral pole jututuju, hakkas valjult saksa-keelt tuupima.

„Ära sa siin valjuhääldajat ühti mängima hakka!“ Hoiatas küürak.

„Mida sa „Väike Saadan“ ka tead? Pidagu ma aga suu kinni. No milleks see suu siis loodud on? Ja kui saksa keele „Mutt“ mulle kahe paneb, on vist hea? Ja mida sa siis õieti seal nii ähmi täis kritseldad?, kui küsida tohin.“

„Teenin leiba,“ oli vastus.

Hökk sügas korraks kukalt ja ohkas. „Ei sõnade tegemisega pole keegi rikkaks saanud ja ega sinagi saa.“

„On ju enne mind inimesi kuulsateks kirjanikkudeks saanud ja sellest elanud!“ vastas Ants.

„Või näe, mihukesed plaanid sul kuradil on. Või kohe kirjanikuks. No ära mõtle ühtigi. Parem jäta. Kirjanikud saavad kuulsaks ainult peale surma. Ja kui tahad kuulsaks saada, pead surema. Ja suredki. Sest sellest rahast juba ei elata. Ja kes siis sinu hullu töid ka trükib? Saa ometi aru. Selleks peavad sul olema kõrged eestkostjad. Tsipa teistviisi väljanägemine ja kõigepealt sul peab olema seda kirjaniku andi ja seda sul teps ei ole. Tead ju, et juttudes kirjutatakse ikka ilusatest tütarlastest ja

vahvadest noormeestest. Ühesõnaga — armastusest. Ja kui jutus pole armastusest sõnagi lausunud, siis seda juttu ka keegi ei loe. Teps ei loe. Usu mind, oma truud sõpra. Sest see on aine, mis iial ei vanane ja ainult sellega võivad kirjanikud omale loorbereid lõigata. Ja sedagi tuleb põhjalikkude teadmiste ja kogemustega kirjutada. Puht teadmistega. Sest mida põhjalikumalt sa armastust tunned, seda kuulsam kirjanik sa oled. Aga sina ei tunne ju armastust, ei tunne ka tütarlast. Vaevalt sul õnnestub temaga rääkida. Missugune salapärane olevus on ta. Talle väana ennast kas või looka. Aga tema ei hooli sest põrmugi. Heal juhul vaatab sust üleolevalt üle ja vaata, et ei pista su üle naerma. Ei sõber, armastus on rikaste inimeste pantendeerit. lõbu. Meiesugune aga pühkigu oma suu puhtaks ja olgem rahul sarnastena, nagu oleme loodud.

Olgu veel, kui sa oled tugev ja metsik. Haarad ta kohe sülle, kallistad ja pigistad. — Siis vast. Aga sul pole ju selleks jõudu ja minul julgust. Olgem rahul, kallis sõber ja jätkem ilmaasjata paberi määrimine. Paber on Kallis asi.

Äkki lõpetas Hökk oma kõne ja hakkas masinana vuristama saksa-keelseid sõnu.

Ants jäi kuulutama sõbra juttu. Imelik — sõbral oli omalpoolt ka õigus. Tõepoolest peaks ta novellis

olema ka midagi armastusest. Sarnasest armastusest, mille järgi igatsevad tuhanded inimesed. Vahest temagi? — Ei, küürakul pole õigust armastusele, soojusele ja isegi valgusele.

Ometi ta ju selleks kirjutabki, et ehk õnnestub temalgi saada vähemalt soojust ja valgust.

Ja ta kirjutab novelli kahest puruvaesest poisist, kellel pole taskus raha ega kodus leiba. Kes ometi tahavad saada ka valgust valguseasutusest — koolist, mis tahab aga neid pimedusse jätta, sest neil pole raha ega ilu. Kirjutab ülesse kõik piinad, mis on tõeliselt Hökele ja temale osaks saanud. Kirjutab saksa keele õpetajast — esteedist, kellel on vastik vaadata küürakat ja vigastatud lõuaga poissi.

Hökk poeb voodi. Tema korrapäratu hingamine on ainsaks segavaks hääleks. Lambituluke virvendab. Õli hakkab lambis lõppema. Küüraka käsi aga kirjutab. Muutub kangeks ja siniseks. Novell „Väikesest Saatanast“ ja ta sõbrast peab valmis saama. Viimne lause. Küürak on rahul. Kirjutada veel kuupäev. Punkt. Küürak langeb kummuli üle töö. Kangestuv käsi pigistab veel kramplikult sullepead. Lambituluke tantsiskleb, siis kustub. Tuluke oli viimne küüraka maine vara. Nüüd kustus seegi. Ainult valminud novell lebas laual.

HELGI REBASE
„Tähekeste“ salgast.

Tütarlaste erihuvidest.

Mitmesuguste erinurkade seas „Lõkkes“ tahetakse ka puudutada „tütarlaste erinurka“. Vaatame lähemalt, mis ülesanne on sellisel nurgal ja mida seal edaspidi näha soovitakse. Sõna „eri-“ kõneleb juba küllalt selget keelt. See nurk tahab käsitleda võimaluse piirides kõiki tütarlaste eriharrastusi ja huve.

On ju käimas sissisõda meheliiku ja naiseliiku naise vahel. Hoidutakse, vähemalt teoreetiliselt kramplikult ühe või teise äärmuse poole ja sealjuures unustatakse mõnigi kord „kuldse kesktee“ võimalus.

Ühes tuntud naljas ütleb ema tütrele, kui see räägib, et ta peab veel studeerima psühholoogiat, füsioloogiat ja bioloogiat: „Armas laps, nüüd on sul veel vaja vaid keedu- loogiat, lapioloogiat ja kuduoloogiat studeerida“.

See ema teadis, mis tütrele tarvis läheb.

Ei aita tütarlapsele üksinda kõik kooli raamatute „-loogiad“, kui puuduvad naisele vajalikud oskused.

Tütarlapsed peavad olema palju mitmekülgsemad kui poisid, sest meie tulevased emad ei saa ju kodu luua, lapsi kasvatada üksi mõne matemaatika, tehnika või mu teadusega. Ses suhtes on poisid küll teataval määral õnnelikumas olukorras, et nad saavad ennast pühendada rohkem oma huvialale. Toidu keedab, õmbleb, lapib ja kasvatab lapsi ju naine.

Kuid sellele hakkavadki, eriti tänapäeva tütarlapsed, ägedalt vastu. Ka nendel on oma laialdased huvialad, nad ei taha n. ö. matta oma

elu kodusesse kitsasse raami. Teha tööd, mida keegi ei hinda, millest keegi avalikult rõõmu ei tunne, mille pärast sind mehe kõrval alavääristatakse, — see tundub nii mõnelegi tütarlapsele talumatuna.

Võiks pidada eelmist lauset ainult sõnadetegemiseks, kuid tegelik elu pakub selleks küllaltki kurbi kogemusi.

Keegi ei kõssa sellest, kui naine hästi kasvatab üles poja, aga kui sama poeg leiutab midagi, näit.: kasvatab mõne okasteta kaktuse või muud, siis on kogu maailm kisa täis ja mehe tarkust kiidavad inimpõlved.

On ju üldine tõsiasi, et tütarlapsed teatavas vanuses jõuavad poisist ette, — aru tuleb varem — nagu öeldakse. Kes on kunagi kuulnud 17—18 — aastasest tüdrukust, kes põgeneb sõepunkris välismaale, kuid poiste seas oleme sellistest asjadest küll kuulnud.

Aga proovigu mõni tütarlaps poisile seletada midagi üheväärsusest, kui kohe lüüakse endale vastu rindu: „Meie mehed!“ Sellele järgneb meeste maailmatusuurte saavutiste loetelu ja meeste kui loojate ülistamine. Kas ei peaks selline enesekiitus tüdrukuid solvama? Pole siis ime, kui tüdrukud püüavad vahest isegi ilma sisemise sunnita n. ö. mehestuda, et näidata — meie ei ole mingil tingimusel halvemad.

Kuid sellega ei saada veel kugi kaugele äärmisel juhul ja kauase võitluse järele võime vahest olla kui mehed. Kuid kas me oleme selle sarnasusega tõestanud, et n a i s e d.

pole halvemad? Meie peame avama vastasrinna silmad meie võimiste suurusle, et sellele naiselikule naisele ja emale, keda igapäevases elus hinnatakse, halba varju ei heideta.

Naine peab end arendama igakülgsemalt oma eri-huvialal. Ta ei tohi unustada oma tähtsat kohta, mis talle antud inimsoo arenguloos. Kui ta mõnel kutsealal ei jõua meest ette, teostab ta seda rohkem naisena. Meie, tütarlapsed, ei tohi unustada, et meid ootavad suured ülesanded. Oleme ju kodude loojad ja tulevased kasvatajad. Mida rohkem on meil teadmisi, seda suuremad on meil võimalused oma ideaalide saa-

vutamiseks. Võikseme lipukirjak sseada analoogiliselt nooreestlaste hüüdlausele: „Olgem naised, aga saagem ka inimesteks!“

„Tütarlaste nurk“ püüab abiks olla meie eriharrastuste arendamisel. Seepärast avaldagem siin oma mõtteid teemade ja tööde üle, mis puudutab noort, tublit tüdrukut, kelle käes on inimsoo hälli — kodu — võtmed. Kaastöö saatke „Lõkke“ toimetusele, Petseris, K. L. Maleva staap.

Püüdkek kõigi võimalike abinõudega õppida kodu paremaks ja kaunimaks muuta ja täiendagem ennid kui selle tulevase perenaisi!

Reis lõpmatuse.

Iga sportlane teab, et ta on suure edusammu teinud, kui jõuab hüppata omal jõul kahe meetri kõrgusele. Kui meil õnnestuks kuuli 8.000 mtr. kõrgusele lasta, siis langeks ta lõpuks emakese maa peale jällegi tagasi. Meie nii arenenud teadus pole leidnud veel vahendeid, mis laseks laengul nii kõrgele lennata, et ta väljaspoole maa külgetõmbejõudu satuks ja lendaks edasi lõpmatuse.

260.000 klm. kauguselt meist algab päikese külgetõmbejõud. Niipea, kui kellegil õnnestuks kunagi raketti nõnda kõrgele lasta, siis pole sõit

päikesele enam takistatud. Sest kui oleme kord päikese külgetõmbe piirkonnas, siis tõmbab ta meid, kas me seda ise tahame või mitte, oma leegitsevasse tulikerra. Sõiduaeg 10 nädalat. Natuke palju aega, aga ilmareis päikesele 150 miljoni klm, pole naljaasi.

Kui olümpia mängud korraldatakse päikesel, ära siis looda ühelegi medalile. (Kahjuks temperatuur sääl on „natuke halb“ pinna soojus tõuseb 6.000 kraadini.) Et päike kaalub 332.000 korda rohkem kui maa, on tema külgetõmbe jõud vastavalt

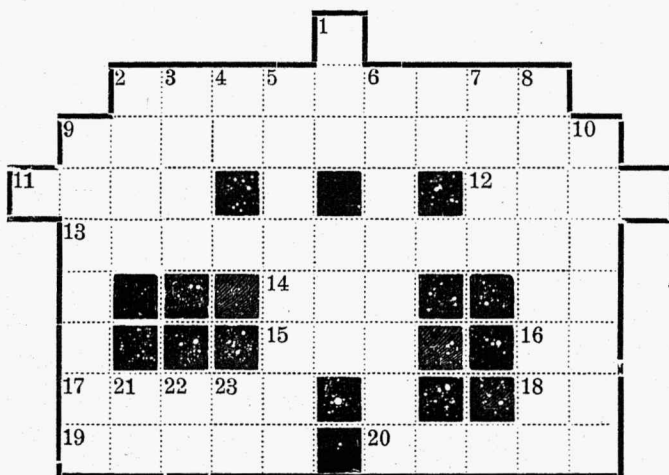
suurem. Nii et meie 75 kg. raskusega maakera elanik peaks päikesel kaaluma 25.000 tonni. Isegi meie kõige tugevam mees ei suudaks 7 naelalist raskust üle tōsta ja palli 2 — 3 meetri kaugusele visata.

Oleks mõistlikum, kui läheksime kuu olümpiale. Sāäl oleks sa spordikangelane, kelle üle saaksid kuulapsed veel aastasadu jutustada. Et kuu külgetõmbe jõud kuu peal 6 korda väiksem on kui maa peal, saaksid sa

sama jõuga kuu peal 6 korda suuremat raskust tōsta, 2 meetri asemel 12 meetri kõrgusele hüpata, murdmaa jooksul 6 korda kaugemale jooksta sama ajaga mis maa pääl jne. jne.

Kõige nende soodustuste peale vaatamata igal juhul hoiatan selle üle siiski veel järele mõtelda, kas sul kuukliima küllaldaselt vastuvõetav on ja kas sa säält kunagi enam maa päälle tagasi pääsed ...

Ristsõnamõistus nr. 1.

Põikread: 2. tähtpäev, 9. kuidas kodutütar peab olema, 11. naaberriik, 12. osa linnast, 13. kus asub ktr. „Koidu“ salk, 14. kolm ühesugust konsonanti, 15. ilustus, 16. tema — saksakeeles, 17. unistus, 18. teie, 19. järv naaberriigis, 20. Soomlase eesnimi.

Püstread: 1. Lauljanna Loo teine nimi, 3. ühe ktr. salga nimi, 4. see tähendab — lühendatult, 5. keerlema, 6. hää olema, 7. võõrasema, 8. terve 9. asula, 10. mis tegi toores puu tules 21. naatriumi keemiline märk, 22. ja — vastand. 23. tähestikus üksteisele järgnevad konsonandid.

Õigete lahendajate vahel loositakse välja Elisapeth Aspe teos „Kasuõde,“ millise välja paneb Uue-Irboska rühmavanem A. Manner. Lahendused saata „Lõke“ toimetusele.

Arva ära! Kodutütre vastus.

Kodutütred istusid peenral ja laulsid. Neist möödus külamees. See tüles: „Küll aga laulavad, nii et laas loksus.“ „Mitu teid siin on?“ Agar kodutütar vastas: „Kaks on ühe ees, kaks ühe taga ja üks kahe vahel.“

Ütelge, mitu kodutütart oli laulu löömas?

Väljaandja: Kodutütarde Petseri Ringkond

A. Lõike ja A. Mõnse kirjastus, Petseris.

